

A Study about Corporal Punishment in Families

Asude BİLGİN*

ABSTRACT. The purpose of this study was to collect data about the corporal punishment in Turkish Families. For this purpose a questionnaire with 20 items was prepared and given to 389 students (170 girls and 219 boys) from Faculty of Education of Uludag University. The results showed that 53.2% of students experienced corporal punishment and 46.8% did not. 33.4% of the students reported that they were hit by their mothers, 24.6% of by fathers, and 38.6% by both of them. The association between SES and experiencing corporal punishment was tested by chi-square. It couldn't found any significant relation. The same test was done for the association between gender and corporal punishment and also there was no relation between them. This means that at every SES level, for boys and girls corporal punishment was given. The study was intended to call negative effects of corporal punishment on personality development of children. These kinds of effects could be understood only by longitudinal studies.

Key Words: Corporal punishment, discipline, parent-child relationships

---

* Dr., Uludag University, Faculty of Education, Dept. of Elementary Ed.,
asudebilgin@uludag.edu.tr

SUMMARY

Purpose and significance: Corporal punishment can be defined as a painful, intentionally inflicted physical penalty intended to change a person's behavior or to punish him/her. It is likely that many parents use corporal punishment as a response to a child's problematic behavior.

Corporal punishment has been the focus of many studies in the the past decade. These researchs suggesting that the use of corporal punishment may have significant long-term negative effects on individuals. The main purpose of this study was to investigate and determine the incidence of corporal punishment used by parents on their children. Beside this the answers were looked for these questions: What types of corporal punishment was used by parents, among parents who used corporal punishment, what is the relationship between the socio-economic status, gender of the children and the frequency of corporal punishment.

Methods: This research was carried out with first, second, third and fourth grade students with the total number of 389 subjects who were 170 girls, 219 boys from some departments of the Faculty of Education at Uludag University. An information gathering device with 20 items was prepared by the researcher and used for collecting the data. The data was analyzed by frequency, percentile and chi square calculations using Statistical Programme for Social Sciences (11.5).

Results: The results showed that 53,2% of students experienced corporal punishment and 46,8% did not. 33.4% of the students reported that they were hit by their mothers, 24.6% of by fathers, and 38.6% by both of them. The most frequent period of corporal punishment was between the ages six and ten according to the students (57%) The most frequent type of corporal punishment was slapping to hand, face or arm (46.9%). The relationship between SES and experiencing corporal punishment was tested by chi-square and couldn't be found any significant relation. The relationship between gender of the students and corporal punishment they encountered was tested by chi square and also there was no significant relation between them. This means that at every SES level, for boys and girls corporal punishment was applied to a great extent by parents to their children. The results seemed similar to the previous researches.

Discussion and Conclusions: The study was intended to call negative effects of corporal punishment on personality development of children. These kinds of effects could be understood only by longitudinal studies. Among the predictable negative results of physical punishment mainly are aggressiveness, antisocial behavior, depression, adult violence and some other offences. There are not enough studies of physical punishment on the long-term emotional and behavioral effects. It is expected that the findings of this study will raise the awareness of school staff and educationalists.

Aile İçi Bedensel Cezaya İlişkin Bir Çalışma

Asude BİLGİN¹

ÖZ. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de aile içinde kullanılan bedensel cezaya ilişkin bilgi elde etmektir. Bu amaçla hazırlanan 20 maddelik bir anket Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden 389 kişiye (170 kız, 219 erkek) uygulanmıştır. Bulgular öğrencilerin %53,2’sinin bedensel ceza aldığını %46,8’inin ise almadığını göstermektedir. Öğrencilerin %33,4’ü bedensel cezayı annelerinden, %24,6’sı babalarından, %38,6’sı da her ikisinden birden aldıklarını bildirmiştir. En çok ceza alınan dönemin 6–10 yaş arası olduğu saptanmıştır. SED ve bedensel ceza alma arasında bir ilişki olup olmadığı kay kare ile test edilmiş ve anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı şekilde cinsiyet ve bedensel ceza da birbirinden bağımsız bulunmuştur. Bu sonuçlar her sosyoekonomik düzeyde, kız ya da erkek çocuğa ailelerin çoğu tarafından bedensel ceza verildiği anlamına gelmektedir. Çalışma bedensel cezanın çocuğun kişilik gelişimindeki olumsuz etkisine ve bunları daha iyi anlayabilmek için boylamsal çalışmaların gereğine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Bedensel ceza, disiplin, anne-baba ilişkileri

¹ Uludağ Üniv. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bl. Öğretim Üyesi, asudebilgin@uludag.edu.tr

GİRİŞ

Bedensel ceza tam olarak, kelimesi kelimesine beden üzerinde ceza uygulamaktır. Bedensel ceza, bireyi zorla çalıştırmaktan sakat bırakmaya kadar geniş bir dağılımdaki cezaları kapsayan bir kavramdır (Benatar, 1998). Bedensel ceza “Çocuğun davranışını düzeltmek, kontrol etmek amacıyla veya incitmek niyetiyle değil, *acı hissetmesine neden olmak niyetiyle çocuğa fiziksel güç kullanmak*” olarak da tanımlanmaktadır (Strauss, 1994). Bedensel cezanın çocuğu incitmek niyetiyle gerçekleştirilmediğine yönelik vurgunun nedeni bu kavramı fiziksel istismardan ayırmak amacını taşımaktadır. “Eğer ağlamayı kesmezsen şimdi sana ağlayacak bir neden vereceğim” diyerek çocuğunu tehdit eden anne ya da baba bedensel cezanın acıtmayı amaçlayan niteliğine dikkat çekmektedir. Eğer anne-baba çocuğa şiddet uygulayıp yaralama veya incinmeye neden olurlarsa bunun adı artık bedensel ceza değil fiziksel istismardır. Öte yandan anne-baba çocuğa çok uzun süre bedensel ceza uygular ve çocuğun kendine güveninde yetersizlik, diğer çocuklara yönelik saldırganlık, kaygı ve çekingenlik gibi psikolojik hasarlar görülürse bunun adı artık daha genel bir ifadeyle çocuk istismarıdır (Straus, 1994). Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’nün 1999’da yaptığı tanıma göre “çocuk istismarı” (child abuse) veya çocuğa karşı kötü muamele; sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumunda çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve/veya duygusal kötü davranışı, cinsel istismarı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren tüm saldırgan davranışlardır (Runyan ve diğ. 2002’den aktaran Topbaş, 2004). Fiziksel istismar ise çocuğa vurma, tekmeleme, ısırma, yakma, itme gibi yollarla fiziksel zarar vermektir. Çürükler, yanıklar, kırıklar, iç organ zedelenmeleri bunun kanıtlarıdır (Hyman, 1997).

Çeşitli isimlerle anılan farklı biçim ve şiddette bedensel cezadan söz etmek mümkündür. Straus ve Stewart (1999) bedensel cezayı a) el veya bacağına tokat atma veya elle vurma, b) popoya vurma, c) çimdikleme, d) sarsma, e) kemer/fırça gibi sert cisimlerle vurma ve f) yüze tokat atma olmak üzere altı gruba ayırmıştır. Vücudun çeşitli yerlerine tekrarlanan vuruşlarla gerçekleştirilen bedensel ceza ise “dövme” veya “dayak atma” olarak adlandırılmaktadır. Türk kültürü için düşünüldüğünde sopa ile vurma, taş veya başka herhangi bir sert cisim atma, kulak çekme, tek ayaküstünde durdurma, itme, saçını çekme gibi cezalar da bu listeye eklenebilir. Uygulanan cezanın şiddeti açısından ele alındığında ise bedensel ceza, bireyi zorla çalıştırmaktan sakat bırakmaya kadar geniş bir dağılımdaki cezaları kapsayan bir kavramdır (Benatar, 1998). Tüm bu davranışlar çocuğa yöneltilmiş şiddet olarak kabul edilir ve saldırganlık sınıfında yer alır. Saldırganlık “diğer kişiye fiziksel ya da duygusal acı veya zarar verme niyetiyle gerçekleştirilen davranış/lar” olarak tanımlanır. Şiddet davranışı ise herhangi bir saldırganlık davranışıdır (Straus, 1994). Kişinin sahip olduğu eşyalara zarar verme gibi her türlü yıkıcı davranış da saldırganlık olarak sınıflanır. Saldırganlık açık ya da örtülü, şiddetli ya da hafif, özel ya da genel, tepkisel ya da planlı, görünür bir nedene bağlı ya da açık bir nedene bağlı olmadan, sözel (psikolojik) veya fiziksel olabilir. Hangi biçimde olursa olsun, eğer davranış zarar verme niyetiyle yapılmışsa karşısındakini incitmemiş veya acı vermemiş bile olsa saldırganlık olarak nitelenir. Öte yandan kazara karşısındakini inciten veya acı veren davranış saldırganlık değildir.

Çocuklara uygulanan her türlü bedensel ceza, psikolojik saldırganlık ve fiziksel istismarın tarihçesine bakıldığında antik çağlara dek ulaşılır. En ağır biçimi de çocuğun öldürülmesinin yasal olarak onaylanmasıdır. Yaklaşık 100 yıl önce çocuk istismarına karşı önlemler alınmaya başlanmıştır; hareket 1980'lerden sonra hızlanmış ve dünyanın çeşitli ülkelerinde bu konu ile ilgili yasalar çıkarılmıştır (Polat, 1997). Ancak fiziksel ve psikolojik saldırganlık son derece yaygın disiplin teknikleri olarak hala kullanılmaktadır ve genel kanının aksine bu davranışlara sadece patolojik ailelerde değil tipik ailelerde de çok sık rastlanır. Fiziksel saldırganlık bedensel ceza biçiminde vurma, tokat atma, kulak çekme yumuşatıcı örtüsü altında "gerektiğinde" uygulanmak üzere kültürel normlar bazında bir kabule sahiptir. Bir başka ifadeyle örtük kültürel normlar çok şiddetli ve sık olmadığı sürece bedensel cezayı görmezden gelmemizi söyler. Şiddetli ve kronik olduğunda ise bu durum "çocuk istismarı" olarak kabul edilir (Gelles & Cornell, 1990'dan aktaran: Straus & Field, 2003).

Tüm bu nedenlerle bedensel ceza çocuk ve aile ile ilgilenen profesyoneller arasında aslında sık tartışılan konulardan biri değildir. Yanlış anne-baba davranışları konuşulurken genellikle bu konudan söz edilmez ya da bu tür cezayı sadece alt sosyo- ekonomik düzeydeki ailelerin kullandığı kabul edilir. Straus (1995) çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili kitapların hiçbirinde bu konuyla ilgili bir bölümün yer olmadığını söylemektedir. Bu ceza türünün sıklığı ile ilgili bilgilerin çoğu da A.B.D.'de yapılan çalışmalardan edinilmektedir ve bu bulgular bedensel cezanın çocuklara düşünülenden çok daha yüksek oranda uygulandığına işaret etmektedir. 1985'de A.B.D.'de gerçekleştirilen "Ulusal Aile Şiddeti Surveyi" (National Family Violence Survey) aracılığıyla elde edilen veriler çocukların %90'ına anne-babaları tarafından bazen, en çok da okul öncesi yıllarda bedensel ceza verildiğini ortaya koymuştur (Straus ve Gelles, 1986). Yine A.B.D.'de 1995 yılına ilişkin anne-baba raporlarına dayanan bir Gallup (No: 765) yoklaması 5 yaşın altındaki çocukların %74'üne vurulduğunu veya tokat atıldığını, bir diğer çalışma ise, yetişkinlerin %80'inin çocukken bedensel ceza aldığını rapor etmektedir (Hemenway, Solnick & Carter, 1994).

Bedensel ceza ile ilgili tartışmalarda kutuplaşma bulunmaktadır. Bu ceza türüne tümüyle karşı olanlara karşın bedensel cezanın disipline edici ve çok da kötü bir şey olmadığını savunanlar vardır. Görüşlerini desteklemek üzere çeşitli nedenler öne sürseler de bu gruptakiler söylemlerini belli bir kuramla destekleyemezler. Bunun nedeni geleneksel yaklaşımlar dışında bedensel cezayı etik olarak olumlu bulan açık bir ceza kuramı olmamasıdır. Bu nedenle bu görüşte olanlar bedensel cezanın aşağılayıcı ve acımasız bir ceza biçimi olup olmadığı sorusuyla hep karşılaşır. Öte yandan bedensel cezaya karşı olanlar ise bedensel cezanın istismar edici olduğu, alçaltıcı olduğu, psikolojik olarak zarar verdiği, cinsel sapıklıklar nedeniyle ortaya çıkarak bunlara neden olduğu, yanlış ders verdiği, çocuklarla anne-baba veya öğretmen arasındaki kötü ilişkiler nedeniyle orta çıktığı ve bunlara neden olduğu, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmadığı gibi gerekçeleri ileri sürmektedir (Benatar, 1998).

Aile içinde yaşanan bedensel ceza ile ilgili değişkenler

Bedensel ceza ile ilgili değişkenler: çocuğun yaşı ve cinsiyeti, ebeveynin yaşı ve cinsiyeti, ailenin sosyo- ekonomik durumu olarak tanımlanmaktadır (Giles-Sims, Straus & Sugarman, 1995). Bu değişkenler aşağıda ele alınmıştır:

a) Çocuğun yaşı ve cinsiyeti

Bedensel ceza ile çocuğun yaşı arasında çok güçlü bir ilişki vardır. Çocuğa vurma ile ilgili bulgular özellikle okulöncesi dönemde yüksek frekanslar göstermektedir. Sears, Maccoby ve Levin (1957), beş yaşından küçük çocukların %99'una aileleri tarafından *en az bir kez* vurulduğunu rapor etmişlerdir (Aktaran: Giles-Sims, Straus & Sugarman, 1995). A.B.D.'de çok geniş bir örnekleme gerçekleştirilen çalışma, 2,3 ve 4 yaş çocuklarının %95'ine aileleri tarafından bir şekilde vurulduğunu göstermektedir (Straus, 1983'den aktaran: Giles-Sims, Straus & Sugarman, 1995). Lise ve üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen kimi çalışmalarda da öğrencilerin %80-95'i çocukluk yıllarında kendilerine vurulduğunu hatırladıklarını bildirmişlerdir (Bryan & Freed, 1982; Graziano & Namaste, 1990). 2-4 yaşındaki çocukların poposuna bir tokat vurma, ailelerin %72'si tarafından kullanılan tipik bir cezadır. Bu ceza 5-8 yaşındaki çocukların ailelerince %71, 9-12 yaşlarında %43 ve 13-17 yaşlarındaki çocuklarda ise %14 oranında rapor edilmiştir (Straus & Stewart, 1999). Diğer taraftan 13-14 yaş Amerikan çocuklarıyla yapılan bir çalışmada ise çocukların yarısından fazlasının bedensel ceza aldığı belirlenmiştir (Straus & Donnelly, 1993). Çocuğun yaşı ilerledikçe bedensel cezada azalma olduğunu bulgulayan çalışmalar da vardır. 1995 Gallup (No:765) araştırmasında ailelerin %94'ü bebeklerine ilk 12 ayı içinde, %35'i de ilk iki yıl içinde bedensel ceza verdiklerini bildirmişlerdir (Straus & Stewart, 1999). Bu ortalamalar, bedensel ceza kullanımının çocuk eğitimcilerinin ve çocuk davranış bozukluğuyla ilgilenen uzmanların tahmin ettiğinden çok daha yaygın olduğunu ve küçük yaşlara uzandığını göstermektedir (Straus, 2000).

Cinsiyet dikkate alındığında ise erkek çocuklar daha çok bedensel ceza almaktadır. Erkek çocuklar kızlardan daha hareketlidir. Dolayısıyla daha çok yanlış davranış yaparlar. Ayrıca erkek çocukların bunu daha kolay kaldırabileceği, dahası bedensel cezanın onları daha dayanıklı kılacağı düşünülür. 2-4 yaş arası saptanmayan bu fark 9-12 yaşlarda en üst düzeye çıkmaktadır. Ergenlikte en çok dayak yiyenler erkek çocuklardır (Straus & Stewart, 1999).

Değişik araştırma bulguları en az rapor edilen bedensel cezanın babaların ergenlik dönemindeki kızlarına yönelik olduğunu göstermektedir. Bu durum babaların artık yetişkin karşıt cins özellikleri göstermeye başlayan kızlarıyla biraz mesafeli olmak istedikleri biçiminde yorumlanabilir (Steinmetz & Straus, 1971'den aktaran: Straus, 1991).

b) Aile Nitelikleri

Bedensel cezanın aile ilgili değişkenleri anne-babanın yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi, etnik grubu ve kültürel özellikleri başlıkları altında şu şekilde özetlemiştir:

Anne-babanın yaşı: Straus (1994), yaşı daha büyük olan ebeveynlerin genç olanlardan daha az bedensel ceza kullandıklarını ortaya koymuştur.

Medeni durum: Tek ebeveyn ve üvey ebeveynlerde bedensel ceza kullanımının daha sık olduğu bildirilmiştir (Bolton & MacEachron, 1990). Kalmuss & Seltzer (1989) de, tek ebeveynler ve şiddet davranışı arasındaki bağın, boşanma nedeniyle kadınların sosyo-ekonomik yönden yetersiz koşullarda ve sosyal destekten yoksun olmasıyla açıklanabileceğini ileri sürmektedir.

Eğitim düzeyi: Eğitim düzeyi yüksek çocukların fiziksel istismarının *azaldığı* yönünde bulgular olmakla birlikte (Straus, Gelles & Steinmetz, 1980) bu ilişki çok da açık değildir. Çocuklara bedensel ceza verme sıklığının öğrenim düzeyi yüksek annelerde bile haftada ortalama 2,5 kez olduğu bildirilmiştir (Holden, Coleman & Schmidt, 1995). Öte yandan Türkiye’de yapılan bir çalışmada sosyoekonomik düzey ile bedensel ceza arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Etnik grup: Bu konuda net bir tablonun ortaya çıkmasını engelleyen çelişkili bulgular bulunmaktadır (Giles-Sims, Straus and Sugarman, 1995).

Kültürel özellikler: Kentte suç oranı daha yüksek diye düşünüldüğünden kentte bedensel cezaya daha sık rastlanır diye kabul edilmektedir ancak kırsal kesimde bedensel ceza için geleneksel kabul vardır ve aile eğitimine direnç fazladır. Bu da kırsal bölgede dayanın daha sık uygulanmasına yol açar. Büyük kentlerde bu bulgu yoktur fakat buralarda çocuklar için fiziksel istismarın arttığına dikkat çekilmektedir. Bunun yanı sıra çocuklara yönelik fiziksel istismarın daha çok düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde görüldüğü bildirilmektedir. Ancak çocuğa vurma gibi daha hafif şiddet içeren davranışlar ise gelirle bağlantılı görünmemektedir. Bu durumun düşük sosyo-ekonomik düzeydeki başta parasızlık olmak üzere stres yaratan etkenlerinin çokluğuyla ilgili olduğu ileri sürülmektedir (Straus, Gelles & Steinmetz, 1980).

Bedensel cezanın kronik yapısı ve sıklığı, birinci derecede, ailelerin şiddet ve depresyon gibi sosyal ve psikolojik problemlere sahip olma riskini artıran bir kültürlenme sürecine sahip olduğuna işaret etmektedir. Gerçekten de bedensel cezanın aşırı kullanımının, yetişkinlerin depresyon, saldırganlık, toplum dışı davranışlar gibi sosyal ve psikolojik problemleriyle bağlantılı olabileceğini öne süren araştırma bulguları mevcuttur (Straus, 1994; Foglia, 1997). Strauss ve Yodanis (2000) de daha çok bedensel ceza alan anne-babaların kendi çocuklarına daha çok bedensel ceza veren anne-babalar olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bunların yanı sıra Straus (2000) bedensel ceza uygulanmasında kültürel özelliklerin önemini vurgulayarak, aile ve arkadaşların ana bilgi kaynağı olduğunu belirtmiştir. Minnesota'da 1003 anneye yapılan çalışma, katılımcıların %53'ünün anketin cevaplanmasından önceki 6 aylık süre içinde bir aile üyesi veya arkadaşları tarafından "çocuğa vurması" yönünde öğüt aldığını ortaya koymuştur. Bu konuda bir ülkenin değişik coğrafi bölgeleri bile farklılık gösterebilmesine karşın, toplumda bedensel cezaya yönelik genellikle hoşgörüsül bir bakış açısı egemendir, çünkü hemen herkes bu davranışla değişik şiddet ve sıklıkta karşı karşıya kalmıştır. (Giles-Sims, Straus & Sugarman, 1995; Straus & Stewart, 1999).

Ebeveynlerin cinsiyeti: Ebeveynlerin cinsiyeti dikkate alındığında annelerin babalardan daha çok bedensel cezaya başvurduğu yönünde bulgular vardır. Ancak aslında çocukla birlikte geçirilen zaman dikkate alındığında böyle bir fark olmadığı düşünülebilir (Dietz, 2000). Genellikle anneler, çocuklarla daha çok beraberdir ve onlardan sorumludur. Böylece onların yanlış davranışlarını görmeleri ya da yorularak sinirlenmeleri olasılığı daha fazladır. Bu da çocukları daha çok annelerin dövmesine yol açar (anneler %39; babalar %20), (Steinmetz & Straus, 1971'den aktaran: Straus, 1991).

Bedensel cezanın çocuk üzerindeki etkileri

Çocuğa bedensel ceza vermenin zararlı etkileri ve çocuk davranışını düzeltmedeki yetersizliği konusunda giderek artan bir fikir birliği vardır. Bu konuya ilişkin bulgular şu noktalara dikkat çekmektedir: a) Bedensel ceza çocuk için fiziksel istismar açısından bir risk faktörü oluşturabilir (Barber, 1992). b) Bu ceza biçimi çocukta saldırgan ve uyumsuz davranış sayısını büyük ölçüde artırır (Grusec & Goodnow, 1994). c) Sık ve şiddetli dövülen çocukların anti-sosyal davranış biçimleri geliştirme potansiyelleri yüksek bulunmaktadır (Grusec & Goodnow, 1994; Straus, Sugarman & Giles-Sims, 1997). d) Bedensel ceza uygulamaları ailelerin elde etmek istediği sonuca ters düşer, diğer yandan ise çocuğa acı verir ve ona başkalarına acı vermenin normal olduğunu öğretir (McCard, 1996). e) Bedensel ceza almak ile bir çocuk veya ergenin ilerideki psikolojik problemleri (depresyon ve intihar gibi) birbiriyle bağlantılı bulunmaktadır (Giles-Sims, Straus & Sugarman, 1995).

Bunların yanı sıra kimi çalışmalar ise bedensel cezanın bu zararlı etkilerinin çocuğun yaşı ve etnik grubuna bağlı olarak belirlendiğine ve bu doğrultuda (kimi kültürlerde) çok küçük olabileceğine dikkat çekmiştir (Larzelere, 1996). Bu durum Türkiye koşullarında düşündüğümüzde "Anneler hem döver, hem sever." türü atasözleri çocuğun bedensel cezadan dolayı duygusal bir incinme yaşamayacağını vurgulamaktadır. Aileler bedensel ceza verseler de çocuklarının sevildiklerini bildiklerini ve bu davranışların onların iyiliği için yapıldığını söyler, ayrıca buna inanırlar.

Bedensel cezanın toplumdaki şiddetle ilişkisi

Burns ve Straus (1987) öğretmen ve anne-babaların bedensel cezayı onaylayıp onaylamamalarıyla toplumdaki şiddet arasında bir ilişki aramışlardır. Bu konudaki bulgular bedensel cezanın onaylanma düzeyi arttıkça toplumdaki cinayet ve çocuklara yönelik öldürme olaylarında artış olduğu biçimindedir. Pek çok kültürler arası çalışmada şiddetin bir türünün diğeriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bedensel ceza sıklığı ile öğrenciler arası şiddet ve öldürme olaylarındaki sıklık arasında da bağlantı saptanmıştır (Straus, 1996). Benzer biçimde yasal şiddet de şiddet içeren suçlarda artışa yol açmaktadır. Eğer bedensel ceza toplumda şiddeti arttıran bir etkense bu ilişkinin toplumdaki bireylerinin yaşam öykülerinde bulunabileceğini belirten Straus (1994) çocukluğun orta dönemlerinde veya ergenliğin ilk yıllarında bedensel ceza alanlarda suç ve şiddet davranışının ortaya çıkma olasılığının arttığını rapor etmiştir. Ancak sadece birkaç çalışmayla bedensel ceza ve şiddet içeren davranışlar arasında bir bağın varlığını kanıtlamanın mümkün olmadığını ve benzer bulguların tekrar tekrar elde edilmesi gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Öte yandan bir başka düşünce de bedensel cezanın zaten saldırgan olan çocuğa uygulandığı biçiminde olabilir. Bir başka ifadeyle ailenin bedensel ceza kullanmasına çocuğun saldırganlığı neden olmaktadır. Bu nedenle yetişkinliğinde de saldırgan olma olasılığı yüksektir.

Straus (1996) bedensel ceza ve şiddet arasındaki bu ilişkiyi görmeye engel olan bazı nedenler olduğunu ileri sürmektedir: Bu konudaki kanıtları görmeye en büyük engel, bu kanıtlarla çelişen kişisel deneyimlerdir. Çocukluğunda bedensel ceza almış pek çok insan -tıpkı sigara içenler gibi- ciddi bir yan etki görmezler ve şöyle derler “Annem-babam bana vurdu ama ben iyiyim”. Bu durum Türk kültürü için de geçerlidir. Kanıtları görmeye engel olan bir başka neden ise, kişinin anne-babasının ciddi hatalar yaptığını itiraf etmede yaşadığı zorluktur. Ancak büyük olasılıkla en önemli neden bedensel ceza ile şiddet arasındaki ilişkinin çabucak gözlenebilir kanıttan yoksun olmasıdır. Bu etki hemen değil yıllar sonra ortaya çıkacaktır. Ortaya çıktığında da doğrudan bağlantı kurmak güçtür. Örneğin; sigara ve ciddi hastalıklar arasındaki bağlantılar da yıllarca algılanmamıştı. Epidemiyolojik çalışmalar ağır içicilerin 1/3’ünün akciğer kanseri gibi sigaraya bağlı hastalıklardan öldüğünü ortaya koymaktadır. Ancak 2/3’üne ise bir şey olmamaktadır. O yüzden bir ağır içici diyebilir ki: “30 yıldır günde bir paketten fazla sigara içiyorum ve iyiyim”. Ancak yine de bu konuda daha kesin konuşabilmek için çok daha fazla sayıda boylamsal çalışmaya ihtiyaç vardır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ülkemizde çocuğa aile içinde uygulanan bedensel cezayı incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde sorulara yanıt aranmıştır:

- 1-Aile içinde bedensel ceza alan ve almayan öğrencilerin dağılımı nasıldır?
- 2-Aile içinde bedensel cezaya en sık başvuran yetişkinlerin dağılımı nasıldır?

3-Katılımcılar tarafından anımsanan ilk kez bedensel ceza alma yaşının dağılımı nasıldır?

4-Katılımcıların en sık bedensel ceza aldıkları dönem hangisidir ve bu dönemdeki bedensel cezanın dağılımı nasıldır?

5-Katılımcılar tarafından anımsanan son kez bedensel ceza alma yaşının dağılımı nasıldır?

6-Aile içinde uygulanan bedensel ceza tipleri hangileridir ve bunların dağılımı nasıldır?

7-Aile içinde genel olarak uygulanan bedensel cezanın şiddetine ilişkin dağılım nasıldır?

8-Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri ile bedensel ceza alma oranları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

9-Katılımcıların cinsiyetleri ile bedensel ceza alma oranları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışma Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin İngilizce, Türkçe, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve İlköğretim Bölümü'nde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden uygulamanın yapıldığı gün rastgele ulaşılan 425 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Eksik cevaplar içeren formların ayrılmasından sonra katılımcı sayısı 389 olarak belirlenmiştir. 170'i kız ve 219'u erkek olan öğrencilerin yaşı 18–22 arasındadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacı tarafından oluşturulan 20 maddelik bir bilgi toplama formu kullanılmıştır. Bilgi toplama formu öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili algıları (bu soruda öğrencilerin “aile gelirleri açısından yetiştikleri evi evlerin çoğundan oldukça iyi, biraz daha iyi, biraz daha kötü veya oldukça kötü bulduklarına ilişkin seçenekler bulunmaktadır)”, anne-babalarının eğitim düzeyini anlamaya yönelik sorularla başlayarak aile içi bedensel ceza alıp almadıkları biçimindeki “evet” veya “hayır” seçenekleri ile sınırlı bir soruyla devam etmektedir. Bu soruya “evet” diyenler diğer sorulara geçmektedir. Bunlar bedensel cezayı evde kimin uyguladığı (seçenekler: anne/ baba/ her ikisi de/ diğer), ilk ve son kez kaç yaşında alındığı (6yaş altı- 15 yaş üstü), sıklığı (haftada bir kezden fazla- yılda bir kez), tipi (seçenekler: popoya vurma, el, kol ve bacağı elle vurma, yüz ve başa vurma, dövme ve diğer), şiddeti (acıya neden olmadı- ciddi hasara neden oldu) hakkındadır. Son soru onların bedensel ceza dışında ne gibi cezalar aldıklarıyla ilgilidir. Bilgi toplama formu araştırmacı tarafından ilgili yazınıktan ve üzerinde durulan temel konulardan esinlenilerek kaleme alınmış, ve “Eğitimde Psikolojik Hizmetler” alanında doktora (Ph.D.) derecesi olan iki uzmanın görüşü alındıktan ve uygun bulunduktan sonra uygulamaya konulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi öğrencilerin anket maddelerindeki seçeneklere verdikleri tepkilerin yüzde ve frekansları belirlenerek gerçekleştirilmiştir. Bedensel ceza almanın SED ve cinsiyet ile ilişkisi kay kare ile incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma bulguları alt amaçlar doğrultusunda verilmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin bedensel ceza alıp almadıklarına ilişkin tepkilerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin evde bedensel ceza alma/almamalarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

Evde bedensel ceza aldınız mı?	n	%
Evet	207	53.2
Hayır	182	46.8
Toplam	389	100.0

Tablo 1’de görüldüğü gibi bedensel ceza aldığını ifade edenler grubun %53,2’sini oluştururken, bedensel ceza almadığını bildirenler ise %46,8’dir. A.B.D.’de anne-babalarla görüşme yoluyla gerçekleştirilen iki büyük alan araştırmasında çocukların bedensel ceza alma frekansları %90-95, arasında değişmektedir. Sears, Maccoby ve Levin (1957) çocukların %99’unun en azından ara sıra bedensel ceza aldığını rapor etmiştir (Aktaran: Straus, 1994). Bryan ve Freed (1982)’de kolej öğrencilerinin %95’inin bedensel ceza aldığını saptamışlardır. Öğrenciler bunun seven ve destekleyen aileleri tarafından bile gerçekleştirildiğini rapor etmiştir.

Türkiye’de aile içi bedensel cezanın burada rapor edilenden daha yüksek bir frekansta olması büyük olasılıktır. Geleneksel Türk kültürünün çocuğu eğitmek adına bedensel cezaya yönelik kimi esnek normlara sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışmadaki katılımcılar üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Ankette isim yazmaları istenmemesine karşın toplumsal olarak arzulanan tepkiler verme eğilimi öğrencilerin bedensel ceza almadığını ifade etmelerine yol açmış olabilir.

Tablo 2’de “Evde bedensel cezayı en çok kim verdi?” sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde dağılımları görülmektedir.

Tablo 2: Evde bedensel cezayı en çok kimin uyguladığına ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

Evde bedensel cezayı en çok kim verdi	n	%
Anne	69	33.4
Baba	51	24.6
Her ikisi de	80	38.6
Diğer	7	3.4
Toplam	207	100.0

Tablo 2’deki sonuçlar önceki araştırma bulgularıyla tutarlı görünmekte ve öğrencilere göre babaların %24,6’sına karşın annelerin %33,4’ü uygulamaktadır. Konuyla ilgili pek çok araştırma bulgusu annelerin çocuklarını babalardan daha fazla bedensel ceza ile karşı karşıya bıraktığını ortaya koymaktadır (Nobes, Smith, Upton, & Heverin, 1999; Wolfner & Gelles, 1993; Aktaran: Grogan-Kaylor & Otis, 2007). Mahoney, Donnelly, Lewis ve Maynard (2000) 2-17 yaşlarında çocukları olan 359 anne ve 140 baba ile düzenledikleri çalışmanın sonucunda genç anne-babaların yaşlılardan, evli annelerin tek yaşayan annelerden, hem anne hem babalardan alınan ifadelerle göre annelerin babalardan daha fazla bedensel ceza uyguladığını, erkek çocukların da kız çocuklardan daha fazla bedensel ceza aldığını rapor etmişlerdir. Üstelik bu bulgular demografik değişkenlerle de ilintili bulunmamıştır. Bir diğer çalışmada sadece annelerin %39’unun, sadece babaların %20’sinin ve her ikisinin %41 oranında çocuklarına vurduğu saptanmıştır (Straus, 1991). Bu konuya getirilen açıklama genellikle annelerin biyolojik bir gerekçeyle başlayarak, evdeki işleri düzenleme ve çocuğu disipline etme sorumlulukları nedeniyle ve çocukla daha çok iletişimde bulunmasıdır. Değişen cinsiyet rollerine karşın bu denge değişmemiştir (Dietz, 2000; Straus & Donnelly, 1993). Ülkemiz koşulları gözönüne alındığında annelerin sadece disipline etmek amacıyla değil, ev içinde veya ev dışındaki yoğun işlerden yorulup sinirlendikleri için de çocuklara bedensel ceza uyguladıkları öne sürülebilir. “Anneler hem döver hem sever.”, “Cennet annelerin ayağı altındadır.” gibi atasözlerimiz bu duruma işaret etmektedir.

Öğrencilerin bedensel cezayı ilk kez hangi yaşta aldıklarına ilişkin yanıtların dağılımı Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3: Bedensel cezanın ilk kez kaç yaşlarında alındığına ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

Bedensel cezayı ilk kez kaç yaşında aldınız?	n	%
6 yaşın altı	61	29.5
6-10 yaş	111	53.6
11-15 yaş	30	14.5
15 yaş ve üstü	5	2.4
Toplam	207	100.0

Tablo 3 ilk kez bedensel ceza alınan yaşın öğrencilerin %53,6’sı tarafından 6–10 yaş grubu olarak işaretlendiğini göstermektedir. Önceki araştırmalara genel olarak bakıldığında bedensel cezanın bebeklikte başlayarak 2 yaşın sonuna kadar artarak sürdüğü görülmektedir (Straus, 1991). Ancak bu bulgulara ulaşmayı sağlayan çalışmaların tümü anne-babalarla görüşülerek yapılmış incelemelerdir. Bu çalışmada ise doğrudan öğrencilere soru yöneltilmiştir. Kuşkusuz öğrencilerin anımsayabildikleri yaş bebeklik dönemi olmayacaktır. Oysa annelerin en azından 2/3’ü bebeklerine haftada 2 veya 3 kez vurmaktadır (Straus, 1994). Ülkemizde bu konuda elde edilmiş bulguya ulaşılamamıştır.

En sık bedensel ceza alınan yaş konusunda öğrencilerin tepkilerinin frekans ve yüzde dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: En sık bedensel ceza alınan yaşın frekans ve yüzde dağılımı

En sık bedensel ceza aldığımız yaş hangisidir?	n	%
6 yaşın altı	14	6.8
6–10 yaş	118	57.0
11–15 yaş	68	32.8
15 yaş ve üstü	7	3.4
Toplam	207	100.0

Tablo 4, 6–10 yaş grubunun en çok bedensel ceza alınan dönem olduğunu %57 gibi bir oranla ifade etmektedir 15 yaş ve üstü bedensel ceza ile karşılaştıklarını ifade edenlerin oranı ise en düşük düzeydedir (%3,4). Alanla ilgili yazınlık bedensel cezanın en sık uygulandığı dönemin bebeklik ile beş yaş arası olduğuna dikkat çekmektedir (Straus, 1991). 1995’de A.B.D.’de 991 anne-baba ile yapılan görüşmelerde (Gallup No: 765) 0–2 yaş arası çocuklarda %35 oranlarında rastlanan bedensel ceza 3–4 yaşlarında %94 gibi, bir oranla zirveye ulaşmaktadır (Straus ve Stewart, 1999). Bu yaşlardaki çocuklara sözel olarak yaklaşmak güçtür. İletişimde yaşanan bu zorluk hem çocuğu hem de ona bakanları yorar, sinirlendirebilir ve sabırsız davranışlara neden olabilir. Gazetelerde sık sık görülen üzerinde sigara

yanıkları, kırıklar veya morluklar ile hastaneye kaldırılan çocukların çoğu bu yaşlardadır. Buna karşın Polat (1997) İstanbul'un altı büyük hastanesinde son üç yıl içinde acil servise fiziksel istismar sonucu ulaşan hiç bir vaka kaydına rastlamamıştır. Anna babalar durumu gizlemekte, merdivenden düşme, üzerine çaydanlık dökme gibi bahaneler ileri sürmekte, doktorlar da bu konuda yeterince duyarlık göstermemektedir. Beş yaşından sonra azalma izlenmesine karşın, ailelerin yaklaşık yarısı 12 yaşına dek, 1/3'ü 14 yaşına dek ve %13'ü 17 yaşına dek çocuklarına bedensel ceza uygulamaktadır. Çocuğu bir kemer ya da benzeri cisimle dövme gibi şiddetli cezalar ise 5–12 yaş aralığında bu çocukların %28'i olarak rapor edilmiştir (Straus ve Stewart, 1999). Bu doğrultuda elde edilen araştırma bulgularının önceki araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. Öğrenciler şiddetli cezaları daha çok hatırladığı için en yüksek bedensel ceza alma oranını %57 olarak 6–10 yaş için ifade edilmiştir. Altı yaşından önceki cezaların hatırlanması güçtür veya savunma düzeneklerinin devreye girmesi nedeniyle bunlar bastırılır. Savunma düzenekleri harekete geçer, çünkü bu davranış çocuğa henüz çok bağımlı olduğu, çok sevdiği yaşamındaki en önemli kişi/ler tarafından yöneltilmektedir.

Öğrencilerin en çok bedensel ceza aldıkları dönemdeki ceza sıklığına ilişkin bulgular Tablo 5'de sunulmaktadır.

Tablo 5: Öğrencilerin en çok bedensel ceza aldıkları dönemdeki ceza sıklığına ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

En çok bedensel ceza aldığınız yaştaki bedensel ceza alma sıklığı nedir?	n	%
Yılda bir kez	54	26.0
Yılda birkaç kez	70	33.8
Ayda bir kez	50	24.2
Haftada bir kez	26	12.6
Haftada bir kereden fazla	7	3.4
Toplam	207	100.0

Tablo 5'e göre yılda birkaç kez bedensel ceza aldığını bildiren öğrenciler en yüksek oranda (%33,8) bulunurken, haftada bir kezden fazla bedensel ceza aldığını rapor eden öğrenciler en düşük orandadır (%3,4). Haftada bir kez diyenler %12,6'yı, birkaç kezden fazla diyenler ise %3,4'ü oluşturmaktadır. Önceki çalışmalar en çok bedensel ceza alınan yaşın 2 olduğunu göstermektedir. Bir çalışmada bu dönemde alınan bedensel ceza sıklığı yılda 18 kez olarak rapor edilmiştir. Bu sıklık 3–5 yaş arasında da benzer oranda kalmakta ve sonra azalarak devam etmektedir. Buna karşın çocukların yılda ortalama olarak 8–9 kez bedensel ceza aldıkları bulgulanmıştır (Straus, 1999). Kuşkusuz öğrenciler 0–2 yaş arasını anımsayamazlar. 6–10 yaş en iyi anımsayabildikleri dönemdir ve bunu en çok bedensel ceza aldıkları dönem olarak bildirmeleri normal karşılanabilir. Ancak çoğunluğun yılda birkaç kez bedensel ceza aldıklarını rapor etmeleri öğrencilerin tepkilerinde toplumsal arzuedilirlik nedeniyle çok içten olmadıkları biçiminde yorumlanmıştır.

Bedensel cezanın en son ne zaman alındığına ilişkin tepkiler Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Bedensel cezanın en son ne zaman alındığına ilişkin tepkilerin frekans ve yüzde dağılımı

Bedensel cezayı en son aldığımız yaş hangisidir?	n	%
6 yaşın altı	9	4.3
6–10 yaş	64	30.9
11–15 yaş	96	46.5
15 yaş ve üstü	38	18.3
Toplam	207	100.0

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin %46,5'i bedensel cezayı en son 11–15 yaşlarında aldığını bildirmektedir. Dikkat çeken bulgu öğrencilerin %18,3'ünün 15 yaşından sonra da hala bedensel ceza almaya devam ettiğini göstermektedir. Bu rakam önceki çalışma bulgularından daha yüksek görünmektedir. 1995 Gallup (No: 765) çalışmasında bedensel cezanın %10 gibi bir frekansla 17 yaşındaki ergenlerde hala devam ettiğini ortaya koymuştur (Straus ve Stewart, 1999).

Evde uygulanan ceza tiplerinin frekans ve yüzde dağılımı Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7: Evde alınan bedensel ceza tiplerinin frekans ve yüzde dağılımı

Evde aldığımız bedensel ceza tip/leri hangisi(leri)dir?	n	%
Popoya vurma	26	12.5
El, kol ve bacağı elle vurma	97	46.9
Yüz ve başa vurma	47	22.7
Dövme (sertçe, tekrar vurma)	27	13.1
Diğer	10	4.8
Toplam	207	100.0

Tablo 7'deki verilere göre el, kol ve bacağı elle vurma en çok kullanılan bedensel ceza tipidir (%46,9). Yüze ve başa vurma ise ikinci sırayı almaktadır (%22,7). A.B.D.'de 1975 yılında gerçekleştirilen alan araştırmasında çocukların %57,7'si tokat atma, %30,6'sı itme veya sıkıca kavrama, %10,4'ü bir nesneyle vurma, %3,2'si ise bir şey atmanın en sık karşılaştıkları bedensel cezalar olduğunu bildirmişlerdir (Straus, 1994).

Tablo 8’de uygulanan bedensel cezanın şiddeti ile ilgili öğrenci tepkilerinin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 8: Evde uygulanan bedensel cezanın şiddetine ilişkin tepkilerin frekans ve yüzde dağılımı

Genel olarak aldığınız bedensel cezanın şiddeti neydi?	n	%
Acıya neden olmadı	43	20.8
Biraz acıya neden oldu	106	51.2
Orta düzeyde acıya neden oldu	41	19.8
Önemli düzeyde acıya neden oldu	12	5.8
İz ve çürüğe neden oldu	3	1.4
Daha ciddi hasara neden oldu	2	1.0
Toplam	207	100.0

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğrencilerin %51,2’si bedensel cezanın biraz acıya neden olduğunu bildirmiştir. Bu oran önceki araştırma bulgularıyla tutarlı görünmektedir. 1985’de A.B.D.’de yapılan bir alan araştırmasında 3–17 yaş çocuklarının %55,7’sinin popoya vurma veya tokat atma gibi hafif-orta düzeyde acıya neden olan bedensel ceza biçimlerini aldığı rapor edilmiştir (Straus, 1994). İz ve çürüğe yol açtığını ve daha ciddi hasara neden olduğunu söyleyenlerin oranı %2,4’e ulaşmaktadır. Bu oran neden olabileceği duygusal izler göz önüne alındığında önemli sayılmalıdır.

Öğrencilerin algıladığı sosyo-ekonomik düzeyleri ile bedensel ceza alıp almama değişkenleri arasında bir ilişki olup olmadığının test edilmesi için kay kare dağılımı kullanılmıştır. Tablo 9’da bu iki değişkenle ilgili çapraz tablo verilmiştir.

Tablo 9: SED ve bedensel ceza alma/almama ile ilgili sorulara verilen tepkilerle ilgili çapraz tablo

	Bedensel ceza aldım		Bedensel ceza almadım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Aile geliri açısından yetiştiğim ev evlerin çoğundan.....						
Oldukça iyi	45	21.74	47	25.83	92	23.65
Biraz daha iyi	132	63.77	123	67.59	255	65.55
Biraz daha kötü	22	10.63	8	4.39	30	7.72
Oldukça kötü	8	3.86	4	2.19	12	3.08
Toplam	207	100	182	100	389	100

SED ile bedensel ceza alma/almama arasındaki ilişki kay kare aracılığı ile sınanmış ve anlamlı bulunmamıştır [$\chi^2=32,77$; $p < .05$]. SED ve bedensel ceza alıp almama arasında bir ilişki yoktur.

İlgili yazın incelendiğinde alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye ait olanlardan dört ya da beş kez fazla bedensel ceza aldığı söylenebilir (Hyman, 1997). Erlanger (1974)'in yaptığı tarama ise sadece küçük ve tutarsız farklardan söz etmektedir. Straus (1999) orta SED'deki ailelerde ergenlik dönemindeki çocuklarına vurma yüzdesinin alt ve üst SED'den daha yüksek olduğunu rapor etmiştir. Sıklık açısından SED dikkate alındığında üst SED'de bedensel ceza az; alt SED'de ise en yüksek sıklıkta bulunmuştur. Büyük olasılıkla üst SED'deki anne-baba veya çocuklar sosyal olarak uygun olacak biçimde tepki vermekte ve bedensel ceza vermediklerini / almadıklarını ifade etmektedirler.

Öte yandan Hyman (1997) SED'in daha önemli olan değişkeninin eğitim düzeyi olduğunu vurgulamıştır. Para ve işten çok sadece eğitim insanların bedensel ceza ve disipline yönelik geleneksel tutum ve inançlarını değiştirebilir. Ancak bu çalışmadaki ilginç bir bulgu da babası üniversite mezunu olanların %51,2'sinin bedensel ceza aldığını, %48,28'inin almadığını söylemesidir. Annesi üniversite mezunu olanlardan %7'si bedensel ceza aldığını %53'ü almadığını belirtmiştir. Bu oranlar babası ilkökul mezunu olanlarda %45,71 (bedensel ceza alan) ve %54,28 (almayan); annesi ilkökul mezunu olanlarda da %42,37 (alan) ve %57,62'dir (almayan). Anne-babanın üniversite veya ilkökul mezunu olmaları bedensel ceza uygulamalarında herhangi bir fark yaratmıyor gibi görünmektedir.

Cinsiyet ile bedensel ceza arasında bir ilişki olup olmadığı kay kare testi ile sınanmıştır. Tablo 10 bu iki değişkene ilişkin verileri çapraz tablo olarak sunmaktadır.

Tablo 10: Cinsiyet ve bedensel ceza değişkenlerinin birleşik frekanslarını gösteren çapraz tablo

Cinsiyet	Bedensel ceza alan		Bedensel ceza almayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Erkek	96	46.38	74	40.66	170	43.70
Kız	111	53.62	108	59.34	219	56.30
Toplam	207	100	182	100	389	100

Yukarıdaki veriler erkek öğrencilerin %46,38'nin bedensel ceza aldığını, %40,66 ise almadığını ifade etmektedir. Kızların %53,62'si bedensel ceza aldığını, %59,34'ü ise almadığını bildirmiştir. Gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark kay kare ile test edilmiş ve anlamlı bulunmamıştır [$\chi^2=12,7$; $p<.05$]. Bedensel ceza uygulanması ile çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Pek çok çalışma erkek çocukların kızlardan daha çok bedensel ceza aldığını ortaya koymaktadır (Straus & Stewart, 1999). Andersen (1972) ise okula başlayana dek kız ve erkek çocuklar arasında bir fark olmadığını, ancak bu yaştan sonra erkeklerin daha çok bedensel ceza aldığını ileri sürmüştür. A.B.D.'deki 1975–1985 Ulusal Aile Şiddet Araştırmalarında böyle küçük bir fark bulunmuştur. 1975'te erkeklerin %65,8'i, kızların %60,1'i bedensel ceza alırken 1985'te erkeklerin %65,3'ünün, kızların da %60,8'inin bedensel ceza aldığı saptanmıştır. 1975 verileri

erkek çocukların %14 daha sık bedensel ceza aldıklarını ortaya koyarken 10 yıl sonra bu fark %13'e gerilemiştir (Akt: Straus, 1994). Ülkemiz koşullarında -bu araştırmada da rapor edildiği gibi- bedensel cezayı daha çok annelerin uyguladığı göz önüne alındığında, hem kız hem erkek çocuğa aynı biçimde davrandıkları düşünülebilir.

Tablo 11: Evde bedensel ceza dışında uygulanan cezaların frekans ve yüzde dağılımı

	n	%
Ayrıcalıkların alınması (telefon, tv. ve arkadaş ilişkilerinin kısıtlanması)	26	6.7
Yanlış yapılan şey hakkında ders/nasihat vermek	208	53.5
Bağırarak, azarlamak	123	31.5
Suçlu hissettirmek / utandırmak	32	8.3
Toplam	207	100.0

Yanlış davranışın bedensel ceza dışında ne tür uygulamalarla cezalandırıldığı sorulduğunda verilen tepkiler Tablo 11'de aktarılmıştır. Tablo 11'de görüldüğü gibi bu tür cezalarda en büyük yüzdeyi nasihat ya da ders vermek oluşturmaktadır (%53,5). Bunu %31,5 ile bağırarak ve azarlamak izlemektedir. Ayrıcalıkların çocuğun elinden alınması ise %6,7 ile en alt sırada yer almaktadır.

Özetlemek gerekirse bedensel ceza evde, okulda hatta işyerlerinde kendisini besleyen yanlış inançlardan aldığı destekle yüzlerce yıldır belki azalarak, ama hala devam etmektedir. Dile getirmesi güç olsa da, sıradan insanlara ait gözlemler bile ülkemizde her gün çocukların büyük bir bölümünün, yaşamın her alanında büyükler tarafından dövülmekte, tokatlanmakta, itilmekte olduğunu öne sürmeye yeterlidir.

Kültürel aktarım, dini inançlar, bireysel öğrenme deneyimleri bedensel cezanın yanlış davranışı düzeltmede işe yaradığını söyler. "Dayak iyidir, yararlıdır; eğer çocuğu dövmezsen şımarır veya terbiyesiz olur; ben dayak yedim, kötü mü oldum?" biçiminde özetlenebilecek yanlış inançlar bu davranışın yaşamasını sağlar. Büyük olasılıkla çocuğa bedensel ceza uygulamaya yol açan beklenti yanlış davranışı ortadan kaldırmak ve O'nun iyi bir insan olmasına yardım etmektir. Böylece çocukların büyüklerin bir kopyası olması umulur.

Genel kanının aksine çocuğu dövmemenin karşılığı yanlış davranışını görmezden gelmek değildir. "Disiplin – Discipline-" Latince kökenli bir kelimedir. Kökü "disciple" olarak belirtilir ve bu kelime "öğrenci, öğrenen" anlamına gelir. Disiplin "öğretme, eğitme ve düzeltme" gibi üç aşamada gerçekleştirilir. Zorlama veya ceza ile hiçbir bağlantısı yoktur. Ancak disiplin olgusu ceza, özellikle de bedensel ceza ile özdeş ifade edilmektedir. Ceza kendisini izleyen davranışın ortaya çıkma olasılığını azaltan uyarandır. Ceza neyin yapılmaması gerektiğine ilişkin bir mesaj vermekle beraber neyin yapılması gerektiğini belirtmez. Cezada amaç önceki yanlışların bedelini ödetmektir. Oysa disiplin sürecindeki amaç yanlışları düzeltmek ve gelecekteki davranışları olumlu yönde geliştirmektir. Disiplin sevgi ile güven yaratırken, bedensel ceza ise kin, öfke, nefret yaratır ve duyguların yarattığı fizyolojik uyarılma öğrenmeyi ketler (Faucault, 2001).

Yanlış davranış konuşarak, nedenler açıklanarak düzeltilmelidir. Oysa düşük eğitim düzeyi sözel becerilerin yetersizliğini de beraberinde getirir. Çok çocuk, yoksulluk, anne-babanın ağır işler sonucu çok yorgun olması da çocuğa ayrılan sürenin azalmasına, ani sinirlenmelere ve en çabuk etki eder gibi görünen disiplin tekniğinin –bedensel cezanın - seçilmesine yol açar. Sözel tehdit ve azarla da birleştğinde bedensel ceza çocuğun kendine güveninde daha da önemli zedelenmelere neden olur (Straus, 1999).

Bu öylesine yerleşmiş bir davranış biçimidir ki, yüzyılın son çeyreğinde, 1976 yılında Anderson ve Anderson psikologların %81'inin çocuklarına vurduğunu bulmuştur. Klinik psikologların %89'u ile kolej öğretmenlerinin %45'i de zaman zaman dayığa ihtiyaç duyduğunu söylemiştir. 1983'de Sofer psikologlarla yaptığı çalışma sonucu %51'inin bazı durumlarda bedensel ceza kullanımını önerdiklerini rapor etmiştir. 1995'te Kaplan bu çalışmayı Amerikan Psikologlar Derneği -APA-ya kayıtlı psikologlarla tekrarlamış ve hala %23'ünün ailenin bedensel ceza kullanımını uygun bulduğunu kaydetmiştir. Oysa bir an önce kabul edilmesi gereken şey bedensel cezanın kültürel olarak onaylanmış bir fiziksel saldırı olduğu gerçeğidir (Akt: Straus, 1999).

SONUÇ

Çalışmalar çocuklara yönelik bedensel cezanın kültürel onaydan da destek olarak önemli bir sıklık ve yaygınlıkta uygulandığını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlara bakarak anne-babaların çoğunun bedensel cezanın yan etkilerine inmadığını ya da dikkate almadığını öne sürmek olasıdır. Bulgular önemlidir; çünkü eğer bedensel ceza öngörüldüğü gibi çocuklarda şiddet, saldırganlık ve diğer davranış problemlerine yol açacaksa, bedensel cezanın azaltılması bu davranışların da azalması ile sonuçlanacaktır. Ancak sadece tarama türü çalışmalarla bu değişkenler arasında bulunan ilişkiler yeterince anlamlı kabul edilmemelidir. Boylamsal çalışmalar çocuklukta anne-baba tarafından uygulanan bedensel ceza ile çeşitli davranış bozuklukları arasındaki ilişkiyi ortaya koymakla kalmayacak, hangisinin neden hangisinin sonuç olduğunu da açığa çıkaracaktır.

Her şeye rağmen 40 yıldan bu yana süren çalışmalar bedensel cezanın azalmasının toplumdaki şiddetin, eşe yönelik saldırgan davranışların, mazoist ya da sadist cinselliğin, depresyon, alkol bağımlılığı, suç, okul hastalıkları, okul ve aile problemlerinin azalmasına neden olacağını ortaya koymaktadır. Çocukları bedensel ceza vermeden büyütme hem anne-babanın hem çocuğun daha az stres yaşamasına, böylece aile ilişkilerinin rahatlatıcı olmasına yol açacak ve bağlar güçlenecektir. Bu nedenle anne-babalar bedensel cezanın sonuçlarından haberdar edilmelidir. Medyaya bu konuda büyük iş düşmektedir. A.B.D.'de çekilen pek çok sinema filminin aile danışmanları gözetiminde çekildiği ve topluma bu yönde doğru mesajlar vermeyi amaçladığı bilinen bir gerçektir. Medya ilgili bakanlıklar aracılığıyla uyarılmalı ve anne-babalara diziler, filmler, kadın programları ve belgeseller aracılığıyla bedensel cezanın olumsuz yanlarına ilişkin mesajlar verilmesi sağlanmalıdır. Bu konuda elde edilmiş araştırma sonuçları toplumun ilgisini çekeceği için büyük olasılıkla medya da bunları yayınlamaktan hoşnut kalacaktır. Kuşkusuz hangi aracı ile yapılırsa yapılsın, anne-babaların eğitimi bu çabanın çok önemli bir parçasıdır. Ancak ilkin danışmanlar bedensel cezanın toplum dışı davranışla ilişkisini iyi kavramalı ve danışanla konuşurken bunu dikkate almalıdır.

KAYNAKLAR

- Anderson, K. & Anderson, D. (1976). Psychologists and spanking. *Journal of Clinical Child Psychology*, 5, 46-49.
- Barber, J.G. (1992). Evaluating parent education groups: Effects on sense of competence and social isolation. *Research on Social Work Practice*, 2, 28-38.
- Benatar, D.(1998). Corporal Punishment. *Social Theory & Practice*, Summer, Vol. 24 Issue 2, p.237.
- Bolton, F.Jr. & MacEachron , A. (1986). Assessing child maltreatment risk in the recently divorced parent-child relationship. *Journal of Family Violence*, 1, 259-275.
- Brezina, T. (1999). Teenage violence toward parents as an adoption to family strain: evidence from a national survey of male adolescents. *Youth and Society*, 30, 416-444.
- Bryan, J., & Freed, F. (1982). "Corporal Punishment: Normative Data and Sociological and Psychological Correlates in a Community College Population". *Journal of Youth and Adolescence*. 11(2), 77-87.
- Burns, N., & Straus, M.A. (1987). Cross-national differences in corporal punishment, infant Homicide, and socioeconomic factors. Durham, NH: Family Research Laboratory, University of NH. (The main findings are summarized in Beating the Devil out of Them Chapter 7).
- Dietz, T.L. (2000). Disciplining children: characteristics associated with the use of corporal punishment. *Child Abuse & Neglect*, Volume 24, Issue 12 December, 1529-1542.
- Erlanger, H. S. (1974). Social class and corporal punishment in childrearing: A reassessment. *American Sociological Review*, 39, 68-85.
- Faucault, M. (2001). *Phylosophy and the problems of work*. Edited by Schaff, K. Rowman & Littlefield Publishers. [Online] Retrieved on 18.February.2008 at URL: <http://www.rowmanlittlefield.com/Catalog/SingleBook.shtml?command=Search&db=^DB/CATALOG.db&eqSKUdata=0742507947>
- Foglia, W. D. (1997) Perceptual deterrence and the mediating effect of internalized norms among inner-city teenagers, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34(4): 414-442.
- Giles-Sims, J., Straus, M.A. & Sugarman, D.B. (1995). Child, maternal and family characteristics associated with spanking. *Family Relations*, 44(2), 170-176.
- Graziano, A.M., Namaste, K. (1990). Parental use of physical force in child discipline: A survey of 679 college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 5, 449-463.

- Grogan-Kaylor, A. & Otis, M.D. (2007). *The predictors of parental use of corporal punishment. Family Relations*, 56 (January), 80–91. Blackwell Publishing. Copyright 2007 by the National Council on Family Relations. . [Online] Retrieved on 21. February. 2008 at
URL: <http://www.blackwellsynergy.com/action/showPdf?submitPDF=Full+Text+PDF+%28120+KB%29&doi=10.1111%2Fj.1741-3729.2007.00441>
- Grusec, J.E. & Goodnow, J.J. (1994). Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view. *Developmental Psychology*, 30, 4-19.
- Gunnoe, M.L. & Mariner, C.L. (1997). Toward a developmental – contextual model of the effects of parental spanking on children's aggression. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 151, 768-775.
- Hemenway, D., Solnick, S., & Carter, J. (1994). Child rearing violence. *Child Abuse & Neglect*, 18, 1011-1020.
- Holden, G. W., Coleman, S. D., & Schmidt, K. L. (1995). Why 3-year-old children get spanked: Parent and child determinants in a sample of college-educated mothers. *Merrill-Palmer Quarterly*, 41, 431-452.
- Hyman, I.A. (1997). *The case against spanking – how to discipline your child without hitting*. San Francisco: Jossey-Boss Publishers.
- Kalmuss, D. & Seltzer J. A. (1989). A Framework for Studying Family Socialization Over the Life Cycle: The Case of Family Violence. *Journal of Family Issues*, Vol. 10, No. 3, 339–358.
- Larzelere, Robert E. (1996). “A review of the outcomes of parental use of nonabusive or customary physical punishment. *Pediatrics* 98:824-831.
- Mahoney, A., Donnelly, WO., Lewis T. & Maynard C. (2000). Mother and father self-report of corporal punishment and severe physical aggression toward clinic-referred youth. *Journal of Clinical Child Psychology*. 29(2):266-81.
- Polat, O. (1997). *Çocukta Dayağa Hayır*. İstanbul: Analiz Yayınları.
- Simons, F.L., Lin, K. & Gordon, L.C. (1998). Socialization in the family of origin and male dating violence. A prospective study. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 273-548.
- Straus, M.A. (1990). *Manual for the conflict tactics scales*. Durham, New Hampshire, Family Research Lab., University of Hampshire.
- Straus, M.A. (1991). Discipline and deviance: physical punishment of children and violence and other crime in adulthood. *Social Problems*, 38, 46-49.
- Straus, M.A. (1994). *Beating the devil out of them: Corporal punishment in American families*. California: Lexington Books.

- Straus, M. A., (1995). Social stress and marital violence in a national sample of American families. Pp. 181-201 in *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families*. Edited By Murray
- Straus and Richard J. Gelles. New Brunswick: Transaction Publishers.traus
- Straus, M.A. (1996). Spanking and the making of a violent society. *Pediatrics*. 98(4), 837-842.
- Straus, M.A. (1999). The benefits of avoiding corporal punishment: new and more definitive evidence. Paper presented at the *Changing Family and Child Development Conference*, Banff Alberta, 4 June, 1999.
- Straus, M.A. (2000). Corporal punishment and primary prevention of physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 24, 1109-1114.
- Straus, M. A., & Donnelly, A. D. (1993). Corporal punishment of adolescents by American parents. *Youth and Society*. 24, 419-420.
- Straus, M.A., & Field C.(2003). Psychological aggression by American parents: National data on prevalence, chronicity, and severity. *Journal of Marriage and the Family*. 65:795-808.
- Straus, M. A., Gelles, R. J (1986). Societal Change and Change in Family violence from 1795 to 1985 as Revealed by Two National Surveys. *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 48, No.3 August.
- Straus, M.A., Sugarman, D.P. & Giles-Sims, J. (1997). Spanking by parents and subsequent antisocial behavior of children. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 151, 761-767.
- Straus, M.A. & Stewart, J.H. (1999). Corporal punishment by American parents: National data on prevalence, chronicity, severity, and duration, in relation to child and family characteristics. *Clinical Child and Family Psychology Review*. Volume 2, Number 2 / June, 55-70.
- Straus, M.A., Gelles, R.I. & Steinmetz, S.K. (1980). Violence in American family: Behind closed doors. New York: Anchor Books. [Online] Retrieved on 15.February.2008 at URL: http://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=H83SngJL1xcC&oi=fnd&pg=PR7&dq=punch+kick+spank+bottom+frequencies&ots=hNkP78KRK_&sig=aDvJItqB_wqLswDSVC9zbuhs5w#PPR5,M1
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk İstismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(4), 76-80. [Online] http://www.korhek.org/khb/khb_003_04_76.pdf adresinden 15 Şubat 2008 tarihinde indirilmiştir.